

Vast Comité van Toezicht
op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Comité Permanent de Contrôle
des services de renseignements et de sécurité

Mijnheer de Voorzitter,
Geachte Volksvertegenwoordigers,

Ik dank u voor de gelegenheid die u het Comité biedt om zijn visie en opmerkingen te delen over het wetsvoorstel tot wijziging van de Classificatiewet en de Inlichtingenwet.

Het wetsvoorstel bevat twee regelingen die weliswaar verband houden met elkaar, maar die ook duidelijk moeten onderscheiden worden: enerzijds de automatische declassificatie van inlichtingen of informatie na een bepaalde termijn, en, anderzijds de doorzending van stukken naar het Rijksarchief. Beide regelingen staan in die zin los van elkaar dat de al dan niet archivering van informatie betrekking kan hebben op zowel geclassificeerde als op niet-geclassificeerde inlichtingen of omgekeerd, en dat de declassificatie van een stuk niet noodzakelijk betekent dat het mag worden gearchiveerd. Het is niet omdat het mogelijk is niet meer gevoelig is, dat het niet meer nuttig is voor het inlichtingenwerk. Dit laatste aspect is ook zeer belangrijk om in herinnering te brengen: zolang een stuk nog nuttig is voor het inlichtingenwerk, kan er geen sprake zijn van een archivering in de zin van de Archiefwet, ook al is dat stuk ouder dan 30 jaar.

1

Maar laat mij vooreerst even stilstaan bij het voorgestelde systeem van automatische declassificatie. In het verleden heeft het Comité zich reeds voorstander getoond van een dergelijk systeem. Ik verwijs hiervoor naar de juridische analyse die het Comité in 2011 uitvoerde.¹ Wel hanteerde het Comité ruimere tijds marges dan het ingediende wetsvoorstel: voor een 'GEHEIM' stuk stelde het Comité een declassificatie voor na 30 jaar; voor een 'ZEER GEHEIM' stuk, na 50 jaar. Die langere termijnen maken het voor de inlichtingendiensten iets meer werkbaar. Tien jaar bijvoorbeeld is zeer kort, zelfs voor een 'VERTROUWELIJK' stuk. De meeste inlichtingen hebben op dat moment hun pertinentie en dus vaak ook hun 'gevoeligheid' nog niet verloren. Het voorstel voorziet in de mogelijkheid om vijf jaar te wachten vooraleer de datum van declassificatie te bepalen. Maar, zelfs na die termijn zal het niet evident zijn uit te maken wanneer een stuk in de toekomst zijn classificatie automatisch mag verliezen.

¹ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2011*, 81 e.v.

Het is in een inlichtingencontext gewoonweg niet gemakkelijk om op voorhand te bepalen wanneer een stuk niet langer gevoelig zal zijn. Onvermijdelijk zullen de inlichtingendiensten in de meeste gevallen een langere termijn beogen en bij de door het voorstel vereiste schriftelijke motivatie, zullen zij bijna onvermijdelijk in standaardmotiveringen vervallen. Dit alles is weinig zinvol en levert heel wat extra werk op voor de inlichtingendiensten. Het voorstel voorziet overigens niet in een juridisch gevolg wanneer die schriftelijke motivering weinig om het lijf heeft of, erger, totaal onterecht is.

Het Comité pleit er dan ook voor om voldoende lange, maar vaste termijnen in te stellen: 20 jaar voor een 'VERTROUWELIJK' stuk; 30 jaar voor een 'GEHEIM' stuk; en 50 jaar voor een 'ZEER GEHEIM' stuk. Dit belet niet dat de zogenaamde 'overheid van oorsprong' op verzoek of op eigen initiatief een stuk eerder zou kunnen declassificeren. Dit belet ook niet dat er kan worden voorzien in een systeem waarbij het Vast Comité I wordt aangeduid als orgaan dat, op eigen initiatief of op verzoek, een classificatie zou kunnen *overrulen* indien ze manifest niet of niet langer beantwoordt aan de finaliteiten van een classificatie. Ook dit voorstel heeft het Comité eerder reeds geformuleerd.² Wel moet in dat geval een realistische inschatting gemaakt worden van de bijkomende werklast voor het Comité en dienen desgevallend de nodige middelen ter beschikking worden gesteld. Het Comité betreurt dat in het voorstel geen enkele impact-analyse werd gemaakt. De voorstellen zullen zonder twijfel een grote werklast meebrengen en nieuwe IT-toepassingen vereisen voor alle diensten die geclassificeerde documenten kunnen aanmaken. En dat zijn niet alleen de inlichtingendiensten maar ook het OCAD, de BIM-Commissie, de Federale Politie, de uitbaters van kerncentrales, de FOD buitenlandse Zaken, de Krijgsmacht, enz.

Het Comité kan zich wel ten dele vinden in de voorgestelde derde paragraaf van artikel 7, (artikel 5 van het voorstel) waarbij de maximale termijn mits schriftelijke motivering zou kunnen verlengd worden tot 100 jaar. Het voorstel bepaalt dat dit de uitzondering moet blijven. Het is zeer de vraag of dit zo zal zijn. Het Comité kan niet inschatten of het over honderden, duizenden dan wel tienduizenden documenten zal gaan.

Het Comité staat ook niet weigerachtig tegenover het voorstel om het de bevoegdheid te verlenen om de pertinentie van de classificatie te beoordelen. Maar er stellen zich drie concrete vragen

1. Zal het Comité ook bevoegd zijn om classificaties te beoordelen die zijn aangebracht door bijvoorbeeld de Federale Politie of door de Krijgsmacht?
2. Wat is het gevolg indien het Comité oordeelt dat de motivering van een verlening niet pertinent is? Het voorstel is hierover niet duidelijk. Is het standpunt van het Comité in deze bindend of niet?

² VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2006*, 137.

3. Alleszins mag aan het Comité alleen een marginale toetsingsbevoegdheid worden gegeven, te weten een beperkte controle over de vraag of de classificatie zelf of zijn duurtijd niet manifest onwettelijk of onredelijk is. Het Comité mag niet in de plaats treden van de uitvoerende macht en zelf een beleid ter zake voeren. De bekommernis om het Comité alleen een marginale toetsingsbevoegdheid te verlenen is ook ingegeven door het feit dat voor de beoordeling van de gegrondheid van een classificatie soms een expertise vereist is waarover het Comité niet altijd kan beschikken. Denk maar aan de classificatie van hoogtechnologisch militair materiaal of kernmateriaal.

Mijnheer de Voorzitter, geachte Volksvertegenwoordigers, ik wil het nu kort hebben over het vraagstuk van de archivering.

Zoals gezegd, staat dit eigenlijk los van de classificatie: het is niet omdat een stuk geclassificeerd is, dat het niet kan gearchiveerd worden; maar omgekeerd is het ook niet zo dat een niet-geclassificeerd stuk of een gedeclassificeerd stuk zonder meer naar het Rijksarchief mag en toegankelijk wordt. Het vraagstuk van de archivering is meer verbonden met een kwestie die jammer genoeg niét ter sprake komt in het wetsvoorstel en dat minstens even belangrijk is: de al dan niet bewaring of vernietiging van persoonsgegevens.

Vooreerst wil ik benadrukken dat het Comité geen bijzondere opmerkingen heeft bij het voorstel waarin wordt voorzien om documenten naar het Rijksarchief over te brengen onder volgende drie cumulatieve voorwaarden: het betreft documenten gecreëerd ouder dan 30 jaar (in plaats van 50 jaar), het betreft niet-geclassificeerde stukken en ze hebben hun administratieve nut verloren.

Maar er zijn meer belangrijke kwesties. Het voorstel houdt geen rekening met het bestaande juridische arsenaal in het kader van de bescherming van persoonsgegevens. Zowel wanneer het gaat om gegevens van targets, van de gewone burgers of nog van bronnen, denk ik dat deze voorgaande vragen een fundamenteel debat vereisen, en dat het wetsvoorstel meer rekening moet houden met bijvoorbeeld (1) artikel 21 van de Inlichtingenwet dat voorziet in een verplichte vernietiging van bepaalde persoonsgegevens, (2) met een gelijkaardige bepaling uit de Classificatiewet met betrekking tot persoonsgegevens uit veiligheidsonderzoeken, (3) met de verplichting om te allen tijde de bronnen van inlichtingendiensten te beschermen, (4) maar zeker ook met de nieuwe regels inzake de verwerking van persoonsgegevens voor historische, wetenschappelijke of statistische doeleinden zoals opgenomen in de Gegevensbeschermingswet (artt. 99 e.v.). Al deze regels dienen verschillende, en soms tegenstrijdige, belangen maar moeten wel op elkaar aansluiten en één geheel vormen. Naar het oordeel van het Comité is dat momenteel onvoldoende het geval. Het is onvoldoende duidelijk welke (persoons)gegevens vernietigd of gearchiveerd moeten worden en welke desgevallend toegankelijk zijn, al dan niet op geanonimiseerde wijze.

Ten slotte moet ook gekeken worden in welke mate de voorgestelde regeling van declassificatie en archivering van gevoelige gegevens één logisch geheel vormt met de mogelijkheden geboden door de Wet op de openbaarheid van het bestuur.

Zonder eenduidig en doordacht voorstel, zal de aannname van voorliggend wetsvoorstel meer problemen creëren dan oplossen.

Het Vast Comité I dringt dan ook aan op een overleg van alle betrokken actoren waar zowel principiële als technische of budgettaire kwesties in alle transparantie kunnen besproken worden om zo te komen tot een evenwichtige en werkbare regeling. Het Comité legt in dat kader de nadruk (1) op de invoering van een voldoende lange declassificatie-termijn, (2) op de mogelijkheid tot 'overruling' van een initiële of verlengde classificatie en (3) op coherentie met voornoemde regelgeving.

Ik dank u.

Serge LIPSZYC,
Voorzitter van het Vast Comité I
8 januari 2020